
УДК 378.6:355.23:37.013.83
DOI 10.32453/pedzbirnyk.v45i2.2165
ISSN (Online): 2617-8230

Ігор РАДОМСЬКИЙ

кандидат педагогічних наук, доцент, докторант,
провідний науковий співробітник відділу андрагогіки,
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих
імені Івана Зязюна НАПН України, м. Київ, Україна
ORCID ID [0000-0003-2452-0898](https://orcid.org/0000-0003-2452-0898)
radomski@ukr.net

ТЕНДЕНЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ДО РОБОТИ З ДОРОСЛИМИ

Статтю присвячено виявленню та класифікації тенденцій професійної підготовки викладачів вищих військових навчальних закладів до роботи з дорослими в умовах сучасних трансформацій системи військової освіти України. Актуальність дослідження зумовлена суперечностями: між щораз вищими вимогами до якості професійної діяльності викладачів вищих військових навчальних закладів і недостатнім рівнем їхньої готовності до реалізації андрагогічного підходу; потребою у гнучких індивідуалізованих траєкторіях розвитку і домінуванням формалізованих підходів до підвищення кваліфікації; необхідністю оперативного реагування на виклики воєнного часу й інерційністю чинних освітніх практик.

Установлено, що ключовою ознакою необхідної трансформації є андрагогічна спрямованість підготовки, яка передбачає переорієнтацію на суб'єктність дорослого здобувача освіти, використання його професійного досвіду та забезпечення практичної значущості навчання.

У результаті дослідження запропоновано авторську класифікацію тенденцій професійної підготовки викладачів вищих військових навчальних закладів до роботи з дорослими за шістьма напрямками трансформації: методологічним (андрагогізація освітнього процесу, утвердження компетентнісного підходу та суб'єкт-суб'єктної взаємодії); змістовим (практична спрямованість, інтеграція службово-бойового досвіду, міждисциплінарність); організаційним (безперервність професійного розвитку, індивідуальні освітні траєкторії, інтеграція формальної і неформальної освіти); технологічним (цифровізація, дистанційне та змішане навчання, активні методи); професійно-особистісним (розвиток лідерських якостей, педагогічна рефлексія, готовність до роботи в умовах невизначеності); контекстним (адаптивність системи підготовки, антикризова спрямованість, врахування впливу воєнного стану).

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання запропонованої класифікації як теоретичної основи для вдосконалення системи підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників вищих військових навчальних закладів, розроблення освітніх програм та впровадження сучасних підходів до організації навчання дорослих. Перспективи подальших досліджень пов'язуються з розробленням і експериментальною перевіркою педагогічних умов реалізації визначених тенденцій.

Ключові слова: андрагогіка; вища військова освіта; науково-педагогічні працівники; підвищення кваліфікації; професійна підготовка; тенденції; освіта дорослих.

1. ВСТУП

Сучасний етап розвитку вищої військової освіти характеризується глибокими трансформаційними процесами, зумовленими як глобальними тенденціями розвитку освіти, так і специфічними умовами функціонування сектору безпеки і оборони України в умовах воєнного стану. Ці процеси актуалізують необхідність підвищення якості професійної підготовки військових фахівців, що безпосередньо пов'язано з ефективністю діяльності науково-педагогічних працівників вищих військових навчальних закладів (далі – НПП ВВНЗ).

Особливої актуальності набуває проблема підготовки викладачів ВВНЗ до роботи з дорослою аудиторією, що становить основний контингент здобувачів освіти, які, як правило, вже мають життєвий і професійний досвід, сформовані ціннісні орієнтації, високий рівень відповідальності та мотивації до навчання. Це, своєю чергою, зумовлює зростання ролі андрагогічного підходу як теоретико-методологічної основи організації освітнього процесу у ВВНЗ.

Постановка проблеми. Аналіз сучасного стану професійної підготовки НПП ВВНЗ свідчить про наявність низки суперечностей: між щораз вищими вимогами до якості їхньої професійної діяльності та недостатнім рівнем готовності до реалізації андрагогічного підходу; між потребою у гнучких, індивідуалізованих траєкторіях професійного розвитку та домінуванням формалізованих підходів до підвищення кваліфікації; між необхідністю оперативного реагування на виклики воєнного часу та інерційністю чинних освітніх практик.

Зазначені суперечності зумовлюють наукову проблему, яка полягає у відсутності системного бачення тенденцій розвитку професійної підготовки викладачів ВВНЗ у контексті їхньої готовності до роботи з дорослими здобувачами освіти.

Розв'язання цієї проблеми має важливе значення як для вдосконалення теоретичних засад професійної підготовки науково-педагогічних працівників, так і для підвищення ефективності освітнього процесу у ВВНЗ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика професійної підготовки та розвитку НПП ВВНЗ розглядається у сучасних дослідженнях у кількох взаємопов'язаних напрямках.

Передусім сформовано теоретико-методологічні засади підготовки педагогічного персоналу до роботи з дорослими. У працях Л. Лук'янової (Лук'янова, 2020), (Лук'янова, 2022), (Лук'янова, 2025) обґрунтовано концептуальні підходи до такої підготовки з урахуванням андрагогічної специфіки, а також розкрито особливості професійного й особистісного розвитку науково-педагогічних працівників у системі вищої освіти. Важливими є дослідження О. Аніщенко, О. Баніт, О. Волярської, А. Самко, Т. Калюжноі, Л. Лук'янової, В. Піддячого,

---

Т. Котирло, у яких розглянуто потенціал неформальної та інформальної освіти для професійного зростання викладачів (Лук'янова та ін., 2025), проблематику професіоналізації педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих (Аніщенко та ін., 2022), практичні аспекти професійного розвитку НПП (Баніт та ін., 2025), а також андрагогічні засади розвитку викладача вищої школи (Радомський, 2025).

Окремий напрям становлять дослідження, присвячені професійному розвитку НПП ВВНЗ. Зокрема, у працях Л. Олійника, С. Іллющенка, Т. Аксанова, Б. Гнеся та ін. (Олійник та ін., 2023), (Олійник та ін., 2024) обґрунтовано структурно-функціональні підходи до організації підвищення кваліфікації, зокрема через моделі моніторингу якості підготовки та розвитку індивідуальних освітніх траєкторій викладачів.

Вагомий внесок у дослідження специфіки професіоналізації викладачів ВВНЗ здійснено А. Вітченком. Автором проаналізовано сучасний стан системи підвищення кваліфікації, виявлено тенденції її формалізації, обґрунтовано підходи до лідерської підготовки офіцерів на засадах військової андрагогіки та розкрито проблеми професіоналізації викладачів в умовах воєнного часу (Вітченко & Осьодло, 2023), (Вітченко, 2024).

Важливим доповненням до зазначених підходів є дослідження, у яких акцентовано увагу на нормативних і кваліфікаційних вимогах до викладачів ВВНЗ у контексті євроатлантичної інтеграції. Зокрема, у праці Т. Кравця та М. Бахмата (Кравець & Бахмат, 2025) обґрунтовано сучасні кваліфікаційні вимоги до викладачів ВВНЗ України з урахуванням стандартів НАТО, де підкреслено необхідність формування у них не лише фахових і педагогічних, а й андрагогічних, лідерських та міжкультурних компетентностей. У цьому контексті підготовка викладачів розглядається як складова забезпечення сумісності освітніх систем та підвищення якості військової освіти.

Актуальні аспекти розвитку військової освіти та професійної підготовки кадрів сектору безпеки і оборони в умовах воєнного стану висвітлено у працях О. Діденка, Т. Сніци, Ю. Дем'янюка, О. Андрощук, В. Корчева (Діденко та ін., 2025), де визначено ключові тенденції трансформації підготовки офіцерських кадрів, зокрема посилення

практичної спрямованості, адаптивності освітніх програм і орієнтації на реальний бойовий досвід. У дослідженнях О. Діденка (Діденко, 2022) також розкрито особливості розвитку професійної компетентності офіцерів на різних рівнях військової освіти.

Крім того, актуальні аспекти професійного розвитку науково-педагогічних працівників у контексті трансформаційних процесів у системі вищої освіти та в умовах воєнного стану висвітлено у працях О. Отич (Отич, 2021) та В. Одарченко (Одарченко, 2023), де акцентовано увагу на необхідності безперервного професійного вдосконалення, гнучкості освітніх траєкторій і адаптації до нових соціокультурних викликів.

Водночас, попри значний науковий доробок, у сучасних дослідженнях відсутнє цілісне бачення тенденцій, що визначають трансформацію професійної підготовки викладачів ВВНЗ саме у контексті формування їхньої готовності до роботи з дорослими здобувачами освіти, що й зумовлює актуальність даного дослідження.

З огляду на зазначене, **метою статті** є виявлення та класифікація тенденцій професійної підготовки викладачів ВВНЗ до роботи з дорослими.

2. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Теоретичні засади підготовки викладачів ВВНЗ до роботи з дорослими ґрунтуються на положеннях андрагогіки як науки про освіту дорослих, що визначає специфіку організації освітнього процесу з урахуванням особливостей дорослого здобувача освіти.

Андрагогічний підхід у сучасній педагогічній науці розглядається як такий, що базується на визнанні провідної ролі досвіду дорослого здобувача освіти, його здатності до самоспрямованого навчання та внутрішньої мотивації, що визначає специфіку організації освітнього процесу (Лук'янова, 2020), (Лук'янова, 2022), (Knowles et al., 2015).

У цьому контексті навчання дорослих набуває характеру процесу спільного конструювання знань, у якому викладач створює умови для актуалізації та рефлексії професійного досвіду здобувачів освіти.

Зазначена позиція узгоджується з концепцією трансформативного навчання, відповідно до якої ключовим результатом освітнього процесу є не лише засвоєння знань, а й переосмислення попереднього досвіду та зміна професійних установок дорослої особистості (Mezirow, 1991).

Відтак роль викладача трансформується у напрямі фасилітації освітнього процесу, підтримки рефлексивної діяльності та розвитку критичного мислення здобувачів освіти (Лук'янова, 2022), (Вітченко та ін., 2019).

Специфіка контингенту здобувачів освіти у ВВНЗ полягає у тому, що більшість з них сьогодні мають досвід служби, сформовані професійні компетентності, чіткі мотиваційні установки та орієнтацію на практичне застосування знань (Олійник та ін., 2023), (Вітченко & Осьодло, 2023). Це зумовлює підвищені вимоги до змісту, форм і методів навчання, які мають бути максимально наближеними до реальних умов професійної діяльності, передбачати аналіз практичних ситуацій, моделювання службово-бойових завдань, використання кейс-методів та інших активних освітніх технологій (Вітченко та ін., 2019).

Водночас ефективна реалізація андрагогічного підходу у ВВНЗ потребує належного рівня готовності науково-педагогічних працівників, що передбачає сформованість у них не лише предметної та методичної компетентності, а й андрагогічної культури, здатності до рефлексії, гнучкості у виборі педагогічних технологій, а також уміння враховувати індивідуальні особливості та професійний досвід дорослих слухачів (Аніщенко та ін., 2022), (Вітченко, 2024). Важливим складником цієї готовності є здатність до саморефлексії та проектування індивідуальної траєкторії професійного розвитку. Це узгоджується із сучасними векторами розвитку теорії навчання дорослих, які акцентують увагу на необхідності переходу до більш гнучких, самоспрямованих моделей навчання, де викладач виступає активним суб'єктом власного зростання (Merriam, 2018).

Отже, теоретичні засади підготовки викладачів ВВНЗ до роботи з дорослими актуалізують необхідність трансформації традиційних

підходів до їх професійного розвитку та виступають методологічною основою для виявлення сучасних тенденцій у цій сфері.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Аналіз сучасного стану професійної підготовки НПП ВВНЗ свідчить про наявність певних позитивних зрушень, пов'язаних із розвитком системи підвищення кваліфікації, впровадженням нових форм і методів навчання, а також орієнтацією на безперервний професійний розвиток. У наукових дослідженнях обґрунтовано підходи до побудови системи професійного розвитку викладачів, розроблено моделі підвищення їхньої кваліфікації, визначено педагогічні умови вдосконалення професійної діяльності (Баніт та ін., 2025), (Олійник та ін., 2023), (Олійник та ін., 2024), (Отич, 2021), (Радомський, 2024).

Водночас результати аналізу наукових праць та освітньої практики дозволяють констатувати, що сформована система професійної підготовки викладачів ВВНЗ лише частково відповідає сучасним вимогам, зокрема у контексті їхньої підготовки до роботи з дорослими. Насамперед це проявляється у збереженні елементів традиційної, переважно педагогічно орієнтованої моделі навчання, яка недостатньо враховує специфіку дорослого контингенту здобувачів освіти (Лук'янова, 2022), (Вітченко, 2024).

Сучасні підходи до професійного розвитку викладачів акцентують увагу на необхідності переходу від формалізованих моделей підвищення кваліфікації до практико орієнтованих, безперервних і рефлексивних форм навчання, що забезпечують реальні зміни у професійній діяльності (Darling-Hammond et al., 2017).

Ефективний професійний розвиток передбачає інтеграцію теоретичних знань із практичним досвідом, колаборативне навчання та орієнтацію на вирішення конкретних професійних завдань, що є особливо актуальним для системи вищої військової освіти.

Проте у практиці підвищення кваліфікації НПП ВВНЗ досі зберігаються елементи формалізму, що знижує ефективність професійного зростання та не забезпечує належного рівня готовності до роботи

з дорослими здобувачами освіти (Олійник та ін., 2024), (Вітченко & Осьодло, 2023).

Суттєвим недоліком є також фрагментарність змісту професійної підготовки, відсутність цілісного бачення розвитку андрагогічної компетентності викладачів. Питання організації навчання дорослих нерідко розглядаються епізодично, без системного включення до програм підвищення кваліфікації, що ускладнює формування відповідних професійних умінь і навичок (Аніщенко та ін., 2022), (Вітченко & Осьодло, 2023).

Доцільно підкреслити, що така фрагментарність призводить до розриву між теоретичною підготовкою викладачів і реальними потребами освітнього процесу у ВВНЗ.

Окремі уваги потребує недостатня практична спрямованість підготовки, що проявляється у домінуванні теоретичних форм навчання та обмеженому використанні активних і інтерактивних методів, зокрема аналізу професійних ситуацій, моделювання службово-бойової діяльності, кейс-методів. У результаті викладачі не завжди готові до ефективної організації освітнього процесу, орієнтованого на вирішення реальних професійних завдань дорослих слухачів (Вітченко та ін., 2019). Це, своєю чергою, знижує рівень практичної релевантності навчання та його результативність.

Крім того, сучасні виклики, пов'язані з умовами воєнного стану, цифровізацією освітнього процесу та необхідністю оперативного оновлення змісту навчання, виявили недостатню гнучкість чинної системи професійної підготовки, її обмежену здатність до швидкої адаптації. Це зумовлює потребу у переосмисленні підходів до організації професійного розвитку науково-педагогічних працівників та пошуку нових рішень, орієнтованих на підготовку викладачів до роботи в умовах невизначеності та постійних змін (Вітченко, 2024), (Одарченко, 2023). У цьому контексті особливої актуальності набуває інтеграція цифрових та андрагогічних підходів у систему підвищення кваліфікації.

Виявлені суперечності актуалізують потребу в системному оновленні професійної підготовки викладачів ВВНЗ. Логічним кроком у

розв'язанні цієї проблеми є систематизація сучасних тенденцій, що визначають вектор трансформації навчання дорослих у військовій освіті.

Щодо питання класифікації тенденцій професійної підготовки викладачів ВВНЗ до роботи з дорослими, виявлено суперечності у професійній підготовці НПП ВВНЗ, що дозволяють окреслити ключові тенденції її розвитку в контексті андрагогізації військової освіти. Синтез результатів аналізу наукових джерел та освітньої практики дає підстави класифікувати ці тенденції за шістьма стратегічними напрямками трансформації: методологічним, змістовим, організаційним, технологічним, професійно-особистісним та контекстним. Запропонована класифікація має системний характер і відображає багатовимірність процесу вдосконалення професіоналізму викладача ВВНЗ.

До методологічних тенденцій належить, насамперед, андрагогізація професійної підготовки викладачів ВВНЗ, що передбачає переорієнтацію освітнього процесу з традиційної педагогічної моделі на андрагогічну. Це проявляється у визнанні провідної ролі досвіду дорослого здобувача освіти, забезпеченні його активної участі у навчанні, впровадженні суб'єкт-суб'єктної взаємодії між викладачем і слухачем (Лук'янова, 2022), (Лук'янова, 2025), (Вітченко та ін., 2019). Застосування принципів андрагогіки у поєднанні з концепцією трансформаційного навчання дозволяє ефективно адаптувати освітній процес до специфіки військового середовища (Mezirow, 1991), (Reid-Martinez et al., 2016). Водночас посилюється значення компетентнісного підходу, який передбачає орієнтацію освітнього процесу на формування інтегрованих результатів навчання, що поєднують знання, уміння, досвід та ціннісні орієнтації. У цьому контексті підготовка викладачів ВВНЗ має враховувати специфіку підготовки офіцерських кадрів сектору безпеки і оборони, де компетентності формуються з урахуванням реальних умов професійної діяльності, необхідності прийняття рішень у складних і динамічних ситуаціях, а також вимог до міждисциплінарної інтеграції змісту навчання (Олійник та ін., 2024), (Отич, 2021), (Діденко та ін., 2024).

У сукупності це свідчить про зміну методологічної парадигми підготовки викладачів – від знанневої до діяльнісно-компетентної. Така трансформація вимагає докорінного переосмислення традиційних моделей виробництва та трансляції знань у динамічному освітньому середовищі (Bacević, 2020).

Змістові тенденції відображають зміни у наповненні професійної підготовки викладачів ВВНЗ. Вони характеризуються посиленням практичної спрямованості навчання, орієнтацією на використання реального службово-бойового досвіду, а також інтеграцією міждисциплінарних знань (Вітченко та ін., 2019). Важливою ознакою є включення до змісту підготовки питань організації навчання дорослих, розвитку андрагогічної компетентності, а також формування здатності до вирішення складних професійних завдань в умовах невизначеності (Лук'янова, 2025), (Аніщенко та ін., 2022). Це свідчить про поступовий перехід від фрагментарного до інтегрованого змісту професійної підготовки.

Організаційні тенденції пов'язані з трансформацією системи професійного розвитку НПП ВВНЗ. Серед них провідне місце займає забезпечення безперервності професійного розвитку, що реалізується через поєднання різних форм навчання протягом усього періоду професійної діяльності (Олійник та ін., 2023), (Вітченко, 2024). Набуває поширення практика побудови індивідуальних освітніх траєкторій, які враховують потреби, досвід та професійні інтереси викладачів (Баніт та ін., 2025), (Олійник та ін., 2024). Водночас відбувається інтеграція формальної, неформальної та інформальної освіти, що розширює можливості для професійного зростання (Лук'янова, 2025). У результаті формується гнучка, багаторівнева система професійного розвитку викладачів ВВНЗ. Реформування цієї системи має здійснюватися з урахуванням концептуальних настанов Програми НАТО з удосконалення військової освіти, які визначають вектор розвитку викладацького складу як стратегічний пріоритет (NATO DEEP, 2020), що забезпечує взаємосумісність освітніх стандартів із міжнародними вимогами.

Технологічні тенденції визначаються активним впровадженням сучасних освітніх технологій у процес професійної підготовки. Насамперед це стосується цифровізації освітнього процесу, розвитку дистанційного та змішаного навчання, використання електронних освітніх ресурсів (Одарченко, 2023), (Merriam, 2018). Зростає роль активних та інтерактивних методів навчання, зокрема кейс-методу, тренінгових технологій, моделювання професійних ситуацій, що забезпечують наближення освітнього процесу до реальних умов професійної діяльності (Вітченко та ін., 2019). Це забезпечує підвищення практичної ефективності та адаптивності навчання.

Професійно-особистісні тенденції відображають зміни у вимогах до особистості викладача ВНЗ. Вони пов'язані з необхідністю розвитку лідерських якостей, педагогічної рефлексії, комунікативної культури, здатності до саморозвитку та професійної мобільності (Вітченко & Осьодло, 2023), (Отич, 2021). Особливої значущості набуває готовність викладача до роботи в умовах невизначеності, швидких змін та підвищеного психологічного навантаження (Олійник та ін., 2023), (Вітченко, 2024). Фактично йдеться про формування нової професійної ідентичності викладача ВНЗ. Дослідження підтверджують, що така трансформація та імплементація андрагогічних принципів безпосередньо підвищують професійну результативність науково-педагогічних працівників незалежно від їхнього педагогічного стажу (Geleta & Sharon Raju, 2026).

Контекстні тенденції зумовлені специфічними умовами функціонування вищої військової освіти, насамперед впливом воєнного стану, необхідністю забезпечення підготовки військових фахівців в умовах реальних загроз та обмежених ресурсів (Одарченко, 2023), (Радомський, 2024). Це обумовлює зростання вимог до адаптивності системи професійної підготовки, її здатності оперативно реагувати на зміни, а також посилення антикризової спрямованості освітнього процесу (Вітченко, 2024).

Такий підхід забезпечує підвищення практичної значущості навчання, його адаптивність до реальних умов професійної діяльності

та сприяє формуванню готовності до прийняття рішень у складних ситуаціях.

Наголосимо, що окреслені тенденції не є ізольованими, а перебувають у тісному взаємозв'язку та взаємозумовленості, формуючи цілісну екосистему трансформації професійної підготовки викладачів ВВНЗ. Їхня комплексна реалізація забезпечує не лише готовність НПП до андрагогічної взаємодії, а й безпосередньо впливає на якість освітнього процесу, адаптуючи його до критичних викликів сектору безпеки і оборони України. Таким чином, запропонована класифікація слугує концептуальним базисом для стратегічного оновлення системи професійної підготовки викладачів ВВНЗ.

4. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

У статті здійснено теоретичне узагальнення та розв'язано наукове завдання, що полягало у виявленні та класифікації тенденцій професійної підготовки викладачів ВВНЗ до роботи з дорослими. На основі аналізу наукових джерел і сучасної освітньої практики встановлено, що чинна система професійного розвитку НПП ВВНЗ потребує радикальної модернізації з урахуванням андрагогічних домінант та сучасних безпекових викликів.

Обґрунтовано, що визначальною ознакою трансформації є андрагогічна спрямованість підготовки. Вона передбачає переорієнтацію на суб'єктність дорослого здобувача освіти, конвергенцію його професійного досвіду з навчальним контентом та забезпечення практичної релевантності результатів навчання. Доведено, що традиційні формати підвищення кваліфікації мають обмежений потенціал у реалізації цих завдань, що зумовлює необхідність їх концептуального перегляду.

Наукова новизна результатів полягає у розробленні авторської класифікації тенденцій професійної підготовки НПП ВВНЗ до роботи з дорослими, яка, на відміну від сучасних підходів, системно охоплює шість вимірів трансформації: методологічний, змістовий, організаційний, технологічний, професійно-особистісний та контекстний. Це дозволяє розглядати професійний розвиток викладача не як набір окремих заходів, а як цілісну екосистему професійного зростання.

Практичне значення роботи визначається можливістю впровадження запропонованої класифікації як методологічного інструментарію для оновлення освітніх програм, проектування індивідуальних траєкторій розвитку НПП та вдосконалення внутрішніх систем забезпечення якості військової освіти.

Перспективи подальших досліджень вбачаються у розробленні та експериментальній перевірці педагогічних умов реалізації визначених тенденцій, а також у створенні валідних інструментів оцінювання готовності викладачів до роботи з дорослими здобувачами освіти.

Список використаних джерел

Аніщенко, О. В., Баніт, О. В., Калюжна, Т. Г., та ін. (2022). *Професіоналізація педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих в умовах формальної і неформальної освіти: теоретико-методичний аспект* (Монографія; О. В. Аніщенко, наук. ред.). ІПООД імені Івана Зязюна НАПН України. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/735119>.

Баніт, О. В., Калюжна, Т. Г., Котирло, Т. В., Піддячий, В. М., & Радомський, І. П. (2025). *Інноваційні практики професійного та особистісного розвитку науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти* (Практичний посібник; Електронне видання). Талком. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/747671>.

Вітченко, А. О. (2024). Проблеми професіоналізації викладачів ВВНЗ в умовах сучасної війни. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*, 26(2), 56–71. [https://doi.org/10.35387/od.2\(26\).2024.56-71](https://doi.org/10.35387/od.2(26).2024.56-71)

Вітченко, А. О., & Осьодло, В. І. (2023). Лідерська підготовка офіцера у вищій військовій школі: від наслідування до інноваційного пошуку. *Військова освіта*, (1), 35–49. <https://doi.org/10.33099/2617-1775/2023-01/35-49>

Вітченко, А. О., Осьодло, В. І., & Поздишев, С. О. (2019). *Військова андрагогіка* (Навчальний посібник). Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського.

Діденко, О. В. (2022). Особливості змісту і розвитку професійної компетентності офіцерів Державної прикордонної служби України на оперативному рівні військової освіти. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки*, 31(4), 56–75. <https://doi.org/10.32453/pedzbirnyk.v31i4.1310>

Діденко, О., Желавський, О., & Сніца, Т. (2024). Компетентнісний підхід у підготовці офіцерських кадрів сил сектору безпеки і оборони України: принципи та особливості застосування. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки*, 38(3), 59–76. <https://doi.org/10.32453/jn23jd11>

Діденко, О., Сніца, Т., Дем'янюк, Ю., Андрощук, О., & Корчев, В. (2025). Тенденції професійної підготовки офіцерських кадрів сил сектору безпеки і оборони України в умовах правового режиму воєнного стану. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки*, 40(1), 23–41. <https://doi.org/10.32453/pedzbimyk.v40i1.1811>

Кравець, Т., & Бахмат, М. (2025). Кваліфікаційні вимоги до викладачів вищих військових навчальних закладів: український контекст та стандарти НАТО. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки*, 41(2), 95–117. <https://doi.org/10.32453/pedzbirnyk.v41i2.1889>

Лук'янова, Л. Б. (2022). *Концепція підготовки педагогічного персоналу до роботи з дорослими*. Ін-т пед. освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/732916>.

Лук'янова, Л. Б. (2025). Концепція професійного та особистісного розвитку науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти. Талком. <https://surl.li/ybxaee>.

Лук'янова, Л. Б. (2020). *Освіта дорослих: сучасні стратегії і практики в Україні та зарубіжжі (Монографія)*. ТОВ "Юрка Любченка". <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/736567>.

Лук'янова, Л. Б., Аніщенко, О. В., Баніт, О. В., та ін. (2025). *Професійний розвиток науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти в умовах неформальної та інформальної освіти: теорія, практика* (Рукопис). ІПООД імені Івана Зязюна НАПН України.

Одарченко, В. (2023). Професійний розвиток науково-педагогічних працівників в умовах воєнного стану. *Вісник науки та освіти*, 8(14), 714–723. [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-8\(14\)-714-723](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-8(14)-714-723)

Олійник, Л., Іллющенко, С., Аксанов, Т., Гнесь, Б., & Баранецька, М. (2024). Проблема підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників вищих військових навчальних закладів України у науковому тезаурусі. *Військова освіта*, (1), 147–163. <https://doi.org/10.33099/2617-1775/2024-01/147-163>

Олійник, Л., Іллющенко, С., Аксанов, Т., Гнесь, Б., & Семенов, А. (2023). Структурна модель моніторингу якості індивідуальної підготовки науково-педагогічних працівників вищих військових навчальних закладів. *Військова освіта*, (2), 186–196. <https://doi.org/10.33099/2617-1775/2023-02/186-196>

Отич, О. М. (2021). Професійний розвиток науково-педагогічних працівників у контексті сучасних тенденцій модернізації системи вищої освіти України. *Вісник післядипломної освіти. Серія “Педагогічні науки”*, 18(47), 82–102. [https://doi.org/10.32405/2218-7650-2021-18\(47\)-82-102](https://doi.org/10.32405/2218-7650-2021-18(47)-82-102)

Радомський, І. П. (2025). Андрагогічні засади професійного розвитку викладача вищої школи (Методичні рекомендації). ІПООД імені Івана Зязюна НАПН України. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/745272>.

Радомський, І. П. (2024). Професійний розвиток науково-педагогічних працівників вищих військових навчальних закладів в сучасних реаліях. *Суспільство та національні інтереси*, 8(8), 341–349. [https://doi.org/10.52058/3041-1572-2024-8\(8\)-341-349](https://doi.org/10.52058/3041-1572-2024-8(8)-341-349)

Vacevic, J. (2020). Unthinking knowledge production: From post-Covid to post-carbon futures. *Globalizations*, 18(7), 1206–1218. <https://doi.org/10.1080/14747731.2020.1807855>

Darling-Hammond, L., Hyler, M. E., & Gardner, M. (2017). *Effective teacher professional development*. Learning Policy Institute. https://learningpolicyinstitute.org/sites/default/files/product-files/Effective_Teacher_Professional_Development_REPORT.pdf

Geleta, T. O., & Sharon Raju, T. (2026). The role of adult learning principles in the professional performance of instructors in Ethiopia. *Discovery Education*, 5, Article 89. <https://doi.org/10.1007/s44217-025-01032-1>

Knowles, M. S., Holton, E. F., & Swanson, R. A. (2015). *The adult learner: The definitive classic in adult education and human resource development* (8-ме вид.). Routledge.

Merriam, S. B. (2018). Adult learning theory: Evolution and future directions. In K. Illeris (Ed.), *Contemporary theories of learning: Learning theorists ... in their own words* (2nd ed., pp. 83–96). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315147277-6>

Mezirow, J. (1991). *Transformative dimensions of adult learning*. Jossey-Bass.

NATO DEEP. (2020). *Faculty development: Curriculum guide*. NATO Defence Education Enhancement Programme. <https://www.nato.int/content/dam/nato/webready/documents/deep/deep-faculty-development-curriculum-guide.pdf>

Reid-Martinez, K., Lysychkina, I., & Hildenbrand, A. (2016). Adult learning principles and transformative learning in teaching gender. In *Teaching gender in the military: A handbook* (pp. 75–93). DCAF & PfPC. <https://www.dcaf.ch/sites/default/files/imce/Teaching%20Gender%20in%20the%20Military/DCAF-PfPC-Teaching-Gender-Military-Ch5-Adult-learning-principles.pdf>

Radomski I. TRENDS IN PROFESSIONAL TRAINING OF ACADEMIC STAFF OF HIGHER MILITARY EDUCATIONAL INSTITUTIONS FOR WORKING WITH ADULTS

The article is devoted to identifying and classifying trends in the professional training of academic staff at higher military educational institutions for working with adults amidst the current transformations of Ukraine's military education system. The relevance of the study is driven by contradictions between: the increasing requirements for the quality of professional activity of higher military educational institutions academic staff and their insufficient level of readiness to implement an andragogic approach; the need for flexible, individualised development trajectories and the dominance of formalised approaches to professional development; and the necessity for rapid responses to wartime challenges versus the inertia of existing educational practices. It is established that the key feature of the necessary transformation is the andragogic orientation of training, which involves a reorientation towards the subjectivity of the adult learner, the utilisation of their professional experience, and ensuring the practical significance of learning.

As a result of the study, an original classification of trends in the professional training of higher military educational institutions academic staff for working with adults is proposed across six areas of transformation: methodological (andragogisation of the educational process, consolidation of the competency-based approach and subject-to-subject interaction); substantive (practical orientation, integration of operational and combat experience, interdisciplinarity); organisational (continuity of professional development, individual educational trajectories, integration of formal and non-formal education); technological (digitalisation, distance and blended learning, active methods); professional and personal (development of leadership qualities, pedagogical reflection, readiness to work under conditions of uncertainty); and contextual (adaptability

---

of the training system, crisis-response orientation, consideration of the impact of martial law).

The practical significance of the findings lies in the possibility of using the proposed classification as a theoretical basis for improving the professional development system for higher military educational institutions academic staff, designing educational programmes, and implementing modern approaches to adult education. Prospects for further research are associated with the development and experimental verification of pedagogical conditions for the implementation of the identified trends.

Keywords: andragogy; higher military education; academic staff; professional development; professional training; trends; adult education.

References

Anishchenko, O. V., Banit, O. V., Kaliuzhna, T. H., & et al. (2022). *Profesionalizatsiia pedahohichnoho personalu u sferi osvity doroslykh v umovakh formalnoi i neformalnoi osvity: teoretyko-metodychnyi aspekt* [Professionalization of pedagogical staff in the field of adult education in the conditions of formal and non-formal education: theoretical and methodical aspect] (Monograph; O. V. Anishchenko, Ed.). Ivan Ziaziun Institute of Pedagogical Education and Adult Education of the NAES of Ukraine. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/735119> [in Ukrainian].

Bacevic, J. (2020). Unthinking knowledge production: From post-Covid to post-carbon futures. *Globalizations*, 18(7), 1206–1218. <https://doi.org/10.1080/14747731.2020.1807855> [in English].

Banit, O. V., Kaliuzhna, T. H., Kotyrlo, T. V., Pidchiachyi, V. M., & Radomskyi, I. P. (2025). *Innovatsiini praktyky profesiinoho ta osobystisnoho rozvytku naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv zakladiv vyshchoi osvity* [Innovative practices of professional and personal development of academic staff of higher education institutions] (Practical manual; Electronic edition). Talkom. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/747671> [in Ukrainian].

Darling-Hammond, L., Hyler, M. E., & Gardner, M. (2017). *Effective Teacher Professional Development*. Learning Policy Institute. https://learningpolicyinstitute.org/sites/default/files/product-files/Effective_Teacher_Professional_Development_REPORT.pdf [in English].

Didenko, O. (2022). *Osoblyvosti zmistu i rozvytku profesiinnoi kompetentnosti ofitseriv Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy na operatyvnomu rivni viiskovoi osvity* [Features of the content and development of professional competence of

---

officers of the State Border Guard Service of Ukraine at the operational level of military education]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. Serii: pedahohichni nauky* [Collection of Scientific Works of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine. Series: Pedagogical Sciences], 4(31), 56–75. <https://doi.org/10.32453/pedzbirnyk.v31i4.1310> [in Ukrainian].

Didenko, O., Snitsa, T., Demianiuk, Yu., Androshchuk, O., & Korchev, V. (2025). *Tendentsii profesiinoi pidhotovky ofiterskykh kadriv syl sektoru bezpeky i oborony Ukrainy v umovakh pravovoho rezhymu voiennoho stanu* [Trends in professional training of officer cadres of the security and defense sector forces of Ukraine under the legal regime of martial law]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. Serii: pedahohichni nauky* [Collection of Scientific Works of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine. Series: Pedagogical Sciences], 40(1), 23–41. <https://doi.org/10.32453/pedzbirnyk.v40i1.1811> [in Ukrainian].

Didenko, O., Zhelavskiy, O., & Snitsa, T. (2024). *Kompetentnisnyi pidkhid u pidhotovtsi ofiterskykh kadriv syl sektoru bezpeky i oborony Ukrainy: pryntsyipy ta osoblyvosti zastosuvannia* [Competency-based approach in the training of officer cadres of the security and defense sector forces of Ukraine: principles and features of application]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. Serii: pedahohichni nauky*, 38(3), 59–76. <https://doi.org/10.32453/jn23jd11> [in Ukrainian].

Geleta, T. O., & Sharon Raju, T. (2026). The role of adult learning principles in the professional performance of instructors in Ethiopia. *Discovery Education*, 5, 89. <https://doi.org/10.1007/s44217-025-01032-1> [in English].

Knowles, M. S., Holton, E. F., & Swanson, R. A. (2015). *The Adult Learner: The Definitive Classic in Adult Education and Human Resource Development* (8th ed.). Routledge [in English].

Kravets, T., & Bakhmat, M. (2025). *Kvalifikatsiini vymohy do vykladachiv vyshchykh viiskovykh navchalnykh zakladiv: ukrainskyi kontekst ta standarty NATO* [Qualification requirements for teachers of higher military educational institutions: Ukrainian context and NATO standards]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. Serii: pedahohichni nauky* [Collection of Scientific Works of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine. Series: Pedagogical Sciences], 41(2), 95–117. <https://doi.org/10.32453/pedzbirnyk.v41i2.1889> [in Ukrainian].

Lukianova, L. B. (2022). *Kontseptsiiia pidhotovky pedahohichnoho personalu do roboty z doroslymy* [Concept of pedagogical staff training for working with adults].

Ivan Ziaziun Institute of Pedagogical Education and Adult Education of the NAES of Ukraine. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/732916> [in Ukrainian].

Lukianova, L. (2025). *Kontseptsia profesiinoho ta osobystinoho rozvytku naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv zakladiv vyshchoi osvity* [Concept of professional and personal development of academic staff of higher education institutions]. Talkom. <https://surl.li/ybxaee> [in Ukrainian].

Lukianova, L. (2020). *Osvita doroslykh: suchasni stratehii i praktyky v Ukraini ta zarubizhzi* [Adult education: modern strategies and practices in Ukraine and abroad] (Monograph). Yurka Liubchenka. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/736567> [in Ukrainian].

Lukianova, L. B., Anishchenko, O. V., Banit, O. V., & et al. (2025). *Profesiinyi rozvytk naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv zakladiv vyshchoi osvity v umovakh neformalnoi ta informalnoi osvity: teoriia, praktyka* [Professional development of academic staff of higher education institutions in the conditions of non-formal and informal education: theory, practice] (Manuscript). Ivan Ziaziun Institute of Pedagogical Education and Adult Education of the NAES of Ukraine. [in Ukrainian].

Merriam, S. B. (2018). Adult learning theory: Evolution and future directions. In K. Illeris (Ed.), *Contemporary Theories of Learning: Learning Theorists ... In Their Own Words* (2nd ed., pp. 83–96). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315147277-6> [in English].

Mezirow, J. (1991). *Transformative Dimensions of Adult Learning*. Jossey-Bass [in English].

NATO DEEP. (2020). *Faculty development: Curriculum guide*. NATO Defence Education Enhancement Programme. <https://www.nato.int/content/dam/nato/webready/documents/deep/deep-faculty-development-curriculum-guide.pdf> [in English].

Odarchenko, V. (2023). *Profesiinyi rozvytok naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv v umovakh voiennoho stanu* [Professional development of academic staff in the conditions of martial law]. *Visnyk nauky ta osvity* [Bulletin of Science and Education], 8(14), 714–723. [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-8\(14\)-714-723](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-8(14)-714-723) [in Ukrainian].

Oliinyk, L., Illiushchenko, S., Aksanov, T., Hnes, B., & Semenov, A. (2023). *Strukturna model monitorynhu yakosti individualnoi pidhotovky naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv vyshchykh viiskovykh navchalnykh zakladiv* [Structural model for monitoring the quality of individual training of academic staff in higher military educational institutions]. *Viiskova osvita*, (2), 186–196. <https://doi.org/10.33099/2617-1775/2023-02/186-196> [in Ukrainian].

Oliinyk, L., Illiushchenko, S., Aksanov, T., Hnes, B., & Baranetska, M. (2024). *Problema pidvyshchennia kvalifikatsii naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv vyshchych viiskovykh navchalnykh zakladiv Ukrainy u naukovomu tezaurusi* [The problem of professional development of academic staff of higher military educational institutions of Ukraine in the scientific thesaurus]. *Viiskova osvita* [Military Education], 1(49), 147–163. <https://doi.org/10.33099/2617-1775/2024-01/147-163> [in Ukrainian].

Otych, O. M. (2021). *Profesiinyi rozvytok naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv u konteksti suchasnykh tendentsii modernizatsii systemy vyshchoi osvity Ukrainy* [Professional development of academic staff in the context of modern trends in the modernization of the higher education system of Ukraine]. *Visnyk pisladyplomnoi osvity. Seriiia "Pedahohichni nauky"* [Bulletin of Postgraduate Education. Series "Pedagogical Sciences"], 18(47), 82–102. [https://doi.org/10.32405/2218-7650-2021-18\(47\)-82-102](https://doi.org/10.32405/2218-7650-2021-18(47)-82-102) [in Ukrainian].

Radomski, I. P. (2025). *Andrahohichni zasady profesiinoho rozvytku vykladacha vyshchoi shkoly* [Andragogical foundations of higher school teacher professional development] (Methodological recommendations). Ivan Ziaziun Institute of Pedagogical Education and Adult Education of the NAES of Ukraine. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/745272> [in Ukrainian].

Radomski, I. P. (2024). Profesiiyny rozvytok naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv vyshchych viiskovykh navchalnykh zakladiv v suchasnykh realiiakh [Professional development of academic staff of higher military educational institutions in modern realities]. *Suspilstvo ta natsionalni interesy* [Society and National Interests], 8(8), 341–349. [https://doi.org/10.52058/3041-1572-2024-8\(8\)-341-349](https://doi.org/10.52058/3041-1572-2024-8(8)-341-349) [in Ukrainian].

Reid-Martinez, K., Lysyckina, I., & Hildenbrand, A. (2016). Adult learning principles and transformative learning in teaching gender. In *Teaching gender in the military: A handbook* (pp. 75–93). DCAF & PfPC. <https://www.dcaf.ch/sites/default/files/imce/Teaching%20Gender%20in%20the%20Military/DCAF-PfPC-Teaching-Gender-Military-Ch5-Adult-learning-principles.pdf> [in English].

Vitchenko, A. (2024). Problemy profesionalizatsii vykladachiv VVNZ v umovakh suchasnoi viiny [Problems of professionalization of HMEI teachers in the conditions of modern war]. *Osvita doroslykh: teoriia, dosvid, perspektyvy* [Adult Education: Theory, Experience, Prospects], 26(2), 56–71. [https://doi.org/10.35387/od.2\(26\).2024.56-71](https://doi.org/10.35387/od.2(26).2024.56-71) [in Ukrainian].

Vitchenko, A., & Osodlo, V. (2023). *Liderska pidhotovka ofitsera u vyshchii viskovii shkoli: vid nasliduvannia do innovatsiinoho poshuku* [Leadership training of an officer in a higher military school: from imitation to innovative search]. *Viiskova*

---

osvita [Military Education], 1(47), 35–49. <https://doi.org/10.33099/2617-1775/2023-01/35-49> [in Ukrainian].

Vitchenko, A. O., Osodlo, V. I., & Pozdyshev, S. O. (2019). *Viiskova andragohika* [Military andragogy] (Training manual). National Defence University of Ukraine named after Ivan Cherniakhovskiy. [in Ukrainian].

Дата надходження статті до редакції: 20.03.2026

Дата прийняття подання до публікації: 19.04.2026

Дата публікації: 29.05.2026

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/deed.en>

